

بررسی الفاظ عقلی و عاطفی

در قرآن کریم

از منظر داده های زبانشناسی و معناشناسی

مؤلف:

دکتر مهدی ثنائی

(مدرس دانشگاه فرهنگیان و دانش آموخته دانشگاه خوارزمی)

دکتر محمد صالح شریف عسکری

(دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی)

تهیه

انتشارات آیدین کتاب

سال ۱۳۹۸

شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۴۴۴-۸۰۰
شماره کتابشناسی ملی	۵۶۴۵۳۳۶
عنوان و نام پدیدآور	بررسی الفاظ عقلی و عاطفی در قرآن کریم از منظر داده‌های زبان‌شناسی و معناشناسی/مولفان مهدی شفاپی، محمد صالح شریف عسکری.
مشخصات نشر	تبریز: آیدین کتاب، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۵۸۰ص.
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴
موضوع	Qur'an -- Shiite hermeneutics -- ۲۰th century
موضوع	قرآن -- مسائل لغوی
موضوع	Qur'an -- Language, Style
موضوع	قرآن و عقل
موضوع	Qur'an and reason
موضوع	عاطفه (روان‌شناسی) -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Affect (Psychology) -- Qur'anic teaching
موضوع	۱۵۳/۲۹۷
رده بندی دیوبه	۱۳۹۸۲/۸۲BP ۷ب۴ش/
رده بندی کد ره	شفاپی، مهدی، ۱۳۵۸-
سرشناسه	شریف عسکری، محمد صالح، ۱۳۳۶-
شناسه افزوده	فیبا
وضعیت فهرست نویسی	

عنوان کتاب :

بررسی الفاظ عقلی و عاطفی در قرآن کریم از منظر داده‌های زبان‌شناسی و معناشناسی

مولفان : دکتر مهدی شفاپی، دکتر محمد صالح شریف عسکری

ناشر : انتشارات آیدین کتاب

تنظیم، تصویرگری و صفحه آرایی : موسسه کامپیوتری آتیللا بیلگی سیار

قطع کتاب و تیراژ : وزیر، ۱۰۰۰ جلد

چاپخانه و صحافی : سبز، امین

نوبت، تاریخ و محل چاپ و نشر : تبریز، ۱۳۹۸، آیدین

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۴۴-۸۰۰

انتشارات آیدین کتاب همکار ویژه فرهنگیان و دانشگاهیان

خیابان عباسی، تونل شمالی، جنب پل، کوچه سوم، انتهای کوچه جنب تاکسی آریانا.

۰۴۱۳۶۵۵۳۳۷۶ / تلگرام ۰۹۱۴۲۲۶۱۷۳۲ / همراه ۰۹۱۴۳۱۶۲۱۱۴ / کانال تلگرام @shaaadab

shaadab@chmail.ir ... akbar_rezaei49@yahoo.com

جی بی اس (انتشارات آیدین کتاب، مجله شاداب) JPS

حق چاپ و نشر برای دکتر مهدی شفاپی محفوظ می باشد

فهرست مطالب

کلیات و تعاریف

۲		مقدمه
۸		بیان مسأله
۱۵		علت اصلی انتخاب الفاظ عقلی و عاطفی قرآن کریم در کتاب حاضر
۱۶		پرسش های اصلی تحقیق
۱۷		فرضیه های تحقیق
۱۸		سوابق پژوهش
۱۹		اهداف تحقیق
۱۹		تعاریف

فصل اول :

چارچوب نظری مباحث

۲۳		مقدمه
۲۴		۱-۱- زبان شناسی و معنا شناسی (خاستگاه و حوزه علم)
۲۴		۱-۱-۱- زبان شناسی
۲۷		۱-۱-۲- پیشینه و سیر تاریخی مطالعات در حوزه زبان و معنا شناسی
۳۱		۱-۱-۳- شکل گیری مباحث زبان شناسی نوین و پیشگامان این حوزه
۳۶		۱-۱-۴- تعاریف و مصادیق کلی در معنا شناسی
۴۱		۱-۲- حیطه عمل مباحث زبان شناسی و معنا شناسی در متون دینی و
۴۸		۱-۳- قرآن کریم و ارتباط آن با مباحث زبان شناسی و معنا شناسی
۵۴		نتیجه کلی مباحث فصل اول

فصل دوم:

بررسی و احصای الفاظ عقلی در قرآن کریم

۵۷		مقدمه
۵۸		۲-۱- «عقل» در فلسفه و کلام اسلامی
۵۹		۲-۱-۱- جایگاه عقل در کلام مسیحی و تمایز آن با کلام اسلامی
۶۱		۲-۱-۲- آراء اندیشمندان مسلمان درباره ی «عقل»
۶۵		۲-۲- مسأله ی عقل و الفاظ عقلی در قرآن کریم

۶۸	۲-۲-۱ - موضوع «عقل» در آموزه های اسلامی
۷۱	۲-۲-۲ - موضوع «عقل» در فرهنگ روایی اسلام
۷۵	۲-۲-۳ - مفاهیم زبان شناسی و معناشناسی مرتبط با «عقل» در قرآن کریم
۷۷	۲-۲-۴ - گستره ی تاریخی مباحث معناشناسی در عالم اسلام
۹۶	نتیجه کلی فصل دوم

فصل سوم :

بررسی و تحلیل الفاظ عقلی در قرآن کریم

۹۹	مقدمه
۱۰۰	۳-۱ - «چندمعنایی» در قرآن کریم
۱۰۷	۳-۲ - پیشینه ی تاریخی مباحث «چندمعنایی»
۱۱۱	۳-۳ - «وجوه و نظایر» ارتباط آن با مبحث چندمعنایی در قرآن کریم
۱۱۶	۳-۳-۱ - هم معنایی یا مترادف
۱۱۹	۳-۴ - روابط «هم نشینی» در معنا شناسی قرآن کریم
۱۲۳	۳-۵ - وجوه و شواهد لفظی و نحوی مرتبط با مفهوم «عقل» در قرآن کریم
۲۳۹	نتیجه کلی مطالب فصل سوم

فصل چهارم :

بررسی مسأله عاطفه و احصای الفاظ عاطفی در قرآن کریم

۲۴۴	مقدمه
۲۵۱	۴-۱ - معنای حُبّ به عنوان مهمترین مظهر عاطفه انسانی
۲۵۷	۴-۲ - عاطفه و حُبّ
۲۵۸	۴-۳ - عاطفه در آموزه های اسلامی
۲۶۴	۴-۴ - حُبّ الهی: عالی ترین شکل عواطف انسانی در قرآن کریم و فرهنگ اسلامی
۲۶۸	۴-۵ - محبّت در قرآن کریم
۲۷۳	۴-۱-۶ - مفاهیم مرتبط با موضوع عاطفه در قرآن کریم
۲۷۵	۴-۶-۲ - درجات و صور مختلف الفاظ عاطفه در قرآن کریم
۲۷۵	۴-۶-۲-۱ - عواطف عامّ در قرآن کریم
۲۷۶	۴-۶-۲-۲ - عواطف «انسان نسبت به خدا» در قرآن کریم
۲۷۷	۴-۶-۲-۳ - عواطف مختصّ «انسان نسبت به انسان» در قرآن کریم
۲۷۹	نتیجه مطالب فصل چهارم

بررسی شواهد لفظی و معنایی الفاظ عاطفی در قرآن کریم

۲۸۳	
۲۸۴	 مقدمه
۲۸۸	 ۱- ۵ - شواهد لفظی و معنوی الفاظ عاطفی قرآن کریم
۴۶۵	 ۲- ۵ - صورت ها و کارکردهای مختلف الفاظ عاطفی در قرآن کریم
	 نتایج بحث در فصل پنجم
۴۶۷	 پیوست ها
۴۷۵	 الف) نتایج و دریافت های پژوهش
۴۸۲	 ب) جداول
۴۸۸	 نمودارهای الفاظ عاطفی و معنایی و تعداد کاربرد آنها در قرآن کریم
۵۱۲	 ج) منابع و مآخذ
	 ملخص الكتاب باللغة العربیة

مقدمه مؤلفان

خدا را سپاس می‌گوییم که به ما علم آموخت تا بتوانیم معارف پرگهر دنیا را بشناسیم و روح خود را عطر آگین به علوم معارف الهی گردانیم و قطره وجودمان را به دریای پرگهر قرآن متصل نموده، بتوانیم از این سرچشمه زلال وحی کمال استفاده را بنمائیم تا بتوانیم به درجه خلیفه الهی نائل آییم؛ به راستی که قرآن دریائی است بی کران از معارف الهیه که معجزه جاویدان پیامبر گرامی اسلام می‌باشد و همین مقدار از اعجاز قرآن کفایت می‌کند که «وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ».

در عصر کنونی به دلیل گسترش از مطالعات میان رشته‌ای در حوزه قرآن مجید، از اهمیت و اعتبار بسیار زیادی برخوردار است و این مطالعات، حوزه‌های مختلف علوم را در بر گرفته و از جمله شاخه‌هایی که در این سنج از تحقیق، اهتمام وافری یافته است حوزه‌های زبان‌شناسی و معناشناختی است، در این راستا، یکی از مفاهیم مهم و پرکاربرد در قرآن کریم، بحث بررسی الفاظ عقلی و عاطفی است که در سرتاسر قرآن کریم و همه سوره‌ها و آیات آن به نحوی گسترش دارد و یکی از مهم‌ترین واژگان کانونی در قرآن مجید هستند که در خواننده‌ای حتی با یک نگاه سرسری و سطحی متوجه می‌شود که سراسر قرآن کریم با این اندیشه فراگیرانه است و به رغم تلاش‌های گسترده دانشمندان و اندیشمندان اسلامی در جهت شناخت ماهیت این مفهوم تاکنون چنان‌که باید و شاید مورد تحقیق روشمند و محققانه قرار نگرفته است، بنابراین سعی ما بر این بوده است که این الفاظ را از دیدگاه قرآنی، مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم و ارتباط آنها را با مفاهیم هم‌سان و متضاد آنها، همراه با ذکر مهمترین نمونه‌ها و شواهد عرضه داریم. شایان ذکر است که بدنه کتاب حاضر را رساله‌ی دکتری در رشته زبان و ادبیات عربی تشکیل می‌دهد که در سال ۱۳۹۴ در دانشگاه خوارزمی دفاع شده است و این پژوهش بیشتر جنبه تدبیری دارد و مطالب مندرج در این نوشتار، عمدتاً از آیات قرآن کریم استخراج شده و با مراجعه به تفاسیر معتبر، تأیید یا تکمیل شده است و برای کشف مراد و تبیین معنا و مقصود آیات، ضوابط و اصول تفسیر و تأویل لحاظ شده و از هر گونه تفسیر به رأی خودداری شده است و به دلیل ماهیت تدبیری پژوهش بخشی از استدلال

ها بدون توضیح مفصل، به صورت اجمالی ارائه شده است، تا به دلیل دلالت‌های مختلف آیات قرآن کریم زمینه تدبّر برای همگان هم چنان باز بماند و روش تحلیلی نیز در این کتاب، بر داده‌های قرآن کریم متکی است.

در بسیاری از اوقات، علت بیان تعدد دلالت‌ها، همان کاربرد قرآنی است که آنها را در بافتهای فکری و اجتماعی قرار می‌دهد و لذا صبغه جدیدی را با خود می‌آورد که حوزه‌های معانی را یا گسترش می‌دهد یا محدود می‌سازد و یا تغییر ایجاد می‌کند و بدین ترتیب واژگان وجوه پدید می‌آید نه آنچه را که زبان‌شناسان اشتراک لفظی می‌نامند؛ این واژگان معانی تازه‌ای را وارد می‌سازند و تفسیر و علوم اسلامی با بحث‌های متفاوتی که دارند نوشته می‌شوند و در نتیجه اختلاف معانی، سرچشمه اشکال یا موضوع آن در بسیاری از مسائل کتابهایی که به این امور می‌پردازند، می‌باشد.

ما نیز در این اثر تلاش کردیم تا قوت تحلیل‌های زبان‌شناسی و معناشناختی را نشان دهیم و اجتناب ناپذیر بودن آنها را برای اصل زبان به طور خاص، و تفکر اسلامی به طور عام اثبات کنیم، باری هر بار که با این ابزار به آیات قرآن کریم می‌نگریم، دچار شگفتی می‌شویم و با تعبیرها و مفهوم‌سازی‌های حیرت‌آوری روبه‌رو می‌شویم که زبان توانایی توصیف آنها را ندارد؛ هر گاه که اصول آن را در مورد یک آیه یا بخشی از آن به‌کار می‌گیریم، با ارتباط‌های پیچیده‌ای میان آیات و با شبکه‌ای گسترده از معانی مرتبط باهم روبه‌رو می‌شویم که دریایی از اطلاعات را دربردارند و بیان همه آنها کاری طاقت‌فرسا می‌نماید.

زبان‌شناسی و رشته‌های مرتبط با آن در قرن بیستم، پیشرفت چشم‌گیری داشته‌اند؛ از این رو، توجه به دستاوردهای زبان‌شناسی و حوزه‌های مجاور آن، امری اجتناب‌ناپذیر در مطالعات قرآنی است و در حوزه زبان‌شناسی نیز، آثار گسترده‌ای در زبان فارسی به چشم نمی‌خورد و اگر حوزه زبان‌شناسی قرآنی را به طور خاص در نظر بگیریم، هیچ اثری غیر از چند مقاله، آن هم در حد بسیار مقدماتی، به چشم نمی‌خورد؛ از این گذشته، مباحث این دانش از دشواری و پیچیدگی خاصی برخوردار است. هدف این اثر، سامان دادن به معناشناختی قرآن کریم با استفاده از تحلیل تعدادی از آیات با اصول زبان‌شناسی و همچنین دست یافتن به اصول کلی در معناشناسی قرآن کریم است. دانش معنی‌شناسی با مطالعه علمی معنی، می‌کوشد تا به روابطی که میان واحدهای

معنایی یعنی جفت های لفظ - معنا، وجود دارد، دست یافته و توصیفی دقیق از این روابط ارائه کند و در روش معناشناسی، تکیه ما بر نظریه حوزه های معنایی است به طوری که عقل و عاطفه را به عنوان یک حوزه معنایی قلمداد کرده و با معرفی مفاهیم هم نشین و جانشین آن، ضمن تبیین مفهوم عقل و عاطفه، از یک طرف، روابط میان مفاهیم پیوسته الفاظ عقلی و عاطفی با یکدیگر و از طرف دیگر، رابطه آن ها را با مفهوم عقل و عاطفه، در این حوزه معنایی مشخص می کنیم. و در این زمینه، با توجه به عنوان پژوهش و اهمیت مسأله عقل در مباحثات عصر حاضر و ضرورت توجه به بازتاب عقل و عقلانیت، حدود کارکرد و حدود مفهومی آن، مخصوصاً در حوزه دینی، ضرورت شناساندن عقل قرآنی بیش از پیش آشکار می شود. شایان ذکر است، نوع این مباحث در علومی چون زبان شناسی، فقه اللغة، علوم بلاغت، اصول فقه و علوم قرآنی کمابیش وجود داشته است و تفاوت عمده ای که مباحث این اثر با آنها دارد، از یک سو رویکرد انتقادی نسبت به مباحث کهن و از سوی دیگر بومی سازی نسبت به مباحث جدید و متناسب سازی آنها با زبان شناسی و معناشناسی قرآن کریم است و نکته قابل ذکر این است که إحصاء و طبقه بندی الفاظ عقلی و عاطفی قرآن کریم و تحلیل و بررسی نحوه ی کاربرد و عمل این الفاظ در قرآن از نظر «زبان شناسی» و «معناشناسی» می تواند دو موضوع مهم «الانسان و عقلی در قرآن کریم» و «الفاظ عاطفی در قرآن کریم» را تحلیل کند و نتایج حاصل، در گستره ی پژوهش های قرآنی، به عنوان بازنمایی بخشی - هرچند کوچک - از معارف قرآنی به حساب آید؛ لذا کتاب حاضر با توجه به همین زمینه ها و با لحاظ کردن نگاهی نوین به مباحث لفظ پژوهانه و معناشناسی - در قرآن کریم، سعی در بررسی چندجانبه ی ساختارهای لفظی و معنایی الفاظ عقل و عاطفه در قرآن کریم دارد. عقل و عاطفه در بسیاری از یادکردهای فلسفی و نظری، مفاهیمی به شدت پیچیده و تأویل پذیر و در عین حال، متناسب شمرده می شوند؛ این تناسب به حدی است که گاه، عقل و عاطفه را مجموعه ی مکمل ذهن و نفس انسان می شمارند و در پاره ای مواقع، عقل و عاطفه، به دو مفهوم متضاد و متباین، تأویل می شوند؛ برخی گمان می کنند آنجا که «عقل» حاکم است باید «عواطف»، کمرنگ شوند و برخی دیگر، عاطفه را مخالف خُشکی و مصلحت اندیشی های تخطی ناپذیر عقل می دانند.

آنچه در ساحت فلسفی از این دو مفهوم تعبیر می شود، بر نسبی بودن و مراتب داشتن «عقل» و «عاطفه» دلالت دارد؛ و بیشتر ناظر بر فهم فلاسفه ی پیشین از قبیل افلاطون و ارسطو و فلوپتین

و فارابی و ابن سینا و ... از این دو مفهوم است و آنچه در این میان، کمتر مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته، مفاهیم گسترده ای است که در متون وحیانی به ویژه قرآن کریم، نمود یافته است.

در کتب علوم قرآنی (مربوط به حوزه های لغت شناسی و معناشناسی) و نیز پژوهش های قرآنی به مباحث مربوط به عقل یا عاطفه در قرآن کریم پرداخته شده است، اما اینکه به صورت کاملاً زبان/معنا محور و با طرح دلالت های معنوی، صوتی و ... تک تک الفاظ عقلی و عاطفی، احصاء شده و مورد بررسی قرار گرفته باشند، موردی یافت نشد و از آنجا که پرداختن به این موضوع مهم، علاوه بر علاقه ی شخصی، یکی از دغدغه های قرآن پژوهانه ی ما نیز محسوب می شد، مبحث «بررسی الفاظ عقلی و عاطفی قرآن کریم» با رویکردهای «زبان شناسی و معناشناسی» برای پژوهش و تعمق بیشتر، انتخاب گردید و در این اثر سعی شده با بهره گیری از منابع متعدد به ویژه تفاسیر مهم و معتبر، مهم ترین مؤلفه های معنایی عقل و عاطفه که موجب وضوح در معنای آن می شوند، مورد بررسی و تامل قرار گیرند و در این راستا، مبنای انتخاب واژگان و کلمات کلیدی مورد بررسی در این کتاب، در منابع قرآن کریم، و تحقیق فی کلمات القرآن الکریم تألیف حسن مصطفوی صورت گرفته است و منابع مورد استفاده در این کتاب پژوهش های متقدم و متأخر هستند که برجسته ترین این منابع «تفسیر کشاف»، «تفسیر ابوالفتوح»، «معجم الفاظ القرآن الکریم» «مجمع اللغة العربیة فی مصر»، «المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الکریم» «فؤاد عبدالباقی» و «مفردات الفاظ القرآن الکریم» اثر «راغب اصفهانی»، «المعجم الإشتقاقی المؤصل لألفاظ القرآن الکریم» اثر «محمد حسن حسن جبل»، «خصائص الحروف العربیة» اثر «عبدالله» و «حسن عباس» و ... می باشد.

شایان توضیح است که کتاب حاضر، بر مبنای روش توصیفی آماری - تاریخی تدوین شده است و در طی تحقیق، کوشش شده است با مراجعه به متون متقدم و نیز آرای قرآن پژوهان معاصر، ساختارها و ویژگی های کاربرد این الفاظ از جنبه های لفظی (زبان شناسی) و محتوایی (معناشناسی) بررسی و تحلیل شود.

از طریق بررسی الفاظ عقلی و عاطفی در قرآن کریم، مشخص می شود که این الفاظ، علاوه بر نشان دادن گستردگی وجوه معنایی آیات قرآن کریم، چندلایه بودن و تفسیرپذیری متن قرآن کریم و گستردگی حوزه ی لغوی و معنایی واژگان مورد بحث، به نحوی که با تغییر واژه ای به

مترادف خود در یک جمله، معنای آن جمله نیز به لحاظ محتوایی یا عاطفی دگرگون می شود ، تأکید دوباره ای بر اعجاز بیانی قرآن کریم و بیانگر اعتلای تعبیر قرآنی و علو درجه ی بلاغی و بیانی کتاب الهی است و ساختار آوایی قرآن کریم نیز به زیباترین صورت ممکن، توانسته است جنبه های زیباشناختی بیان را متجلی کند و همچنین از نظر محتوایی، بافتار کلام کاملاً منسجم و در خدمت مفهوم مورد نظر قرآن کریم است.

در این زمینه، مجموع مباحث کتاب نیز در پنج فصل ارائه شده است : نخست : کلیّات که به بیان مطالب کلی در ارتباط با پژوهش و نیز ضرورت پژوهش اختصاص دارد؛ فصل اول - به چارچوب نظری مباحث اختصاص دارد و همانطور که از نامش پیداست، شامل مفهوم شناسی دو حوزه ی «زبان شناسی» و «معناشناسی» و حیطه ی عمل آنها در متون دینی است ؛ فصل دوم - به بررسی و إحصای الفاظ عقلی قرآن کریم اختصاص دارد و در این فصل با ذکر مقدّماتی درباره ی «عقل در فلسفه و کلام اسلامی» و «عقل و الفاظ عقلی در قرآن کریم» فراهم می گردد ؛ فصل سوم - به بررسی الفاظ عقلی در قرآن کریم اختصاص دارد؛ در این فصل مباحث چندمعنایی و سوابق تاریخی مربوط به آن بررسی شده است و سپس به مبحث وجوه و نظایر (حوزه ی متقدّم) و مباحث زبان شناسی (روش شناسی (دلالت)، در حوزه ی معاصر پرداخته شده است و به مهمترین روابط و ویژگی ها در دو حوزه توجّه شده، و در نهایت نیز مورد به مورد، وجوه مختلف الفاظ عقلی قرآن کریم، بررسی شده است؛ فصل چهارم - اختصاص به مباحث کلی درباره ی عاطفه و الفاظ عاطفی در قرآن کریم دارد؛ در این فصل، ابتدا با «حُبّ» به عنوان عالی ترین مظهر عواطف انسانی و بخش اساسی مباحث عاطفی و مبحث عاطفه در آیه های اسلامی و همچنین «حُبّ الهی، عالی ترین شکل عاطفه انسانی در دیدگاه اسلام و قرآن، مورد توجّه و دقت نظر بوده است؛ فصل پنجم - به شکل مورد به مورد، الفاظ عاطفی قرآن کریم با استناد به مصادیق قرآنی و با توجّه به آثار علمای لغت (متقدّم) و لفظ پژوهان و قرآن پژوهان (معاصر) مورد بحث و بررسی قرار گرفته است ؛ و در پایان نیز نتایج نهایی و کلی تحقیق، مطرح می شود .

نکته قابل ذکر این است که در ترجمه آیات قرآن کریم از ترجمه استاد دانشمند آیت الله مکارم شیرازی ، به عنوان ترجمه محوری در جهت تلاش بر ارائه مناسب ترین ترجمه استفاده شده است. باید اعتراف کرد مباحث این کتاب علی رغم بازبینی های مکرر هنوز کمال خود را نیافته است ؛ مع

الوصف نشر آن می تواند سرآغازی برای تنقیح و تکمیل مباحث بنیادی زبان شناسی و معناشناسی قرآن کریم به شمار آید و در اینجا لازم می دانیم از همه دوستانی که در مراحل مختلف تهیه این اثر سهمی داشته اند صمیمانه قدردانی نماییم ؛ از اساتید ارجمند گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه خوارزمی مخصوصاً از مساعی و راهنمایی های عالمانه اساتید ارجمند و بزرگوار ، جناب دکتر حامد صدقی و جناب دکتر سید عدنان اشکوری و جناب دکتر محمد علی جعفری و جناب دکتر هومن ناظمیان صمیمانه سپاسگزاری می نماییم و از تمامی صاحب نظرانی که به این اثر دست می یابند ، تقاضا نمودیم ما را نظرات و پیشنهادهای سازنده خود ما محروم نفرمایند تا به یمن مساعدت آنان لغزش ها در انتشار بعدی ملحوظ گردد.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین

دکتر مهدی شفائی

دکتر محمد صالح شریف عسکری

بهار ۱۳۹۸